

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Andrea Yaryura Clark

ON A NIGHT OF A THOUSAND STARS

Copyright © 2022 by Andrea Yaryura Clark

First published by Grand Central Publishing, an imprint of Hachette Book Group, 2022

Translation rights arranged by Writer's House, LLC., New York

All Rights Reserved

Translation Copyright © 2023 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04937-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ANDREA JARJURA KLARK

U noći
hiljadu
zvezda

Prevela Gordana Zarić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2023.

Za moju majku

PRVO POGLAVLJE

Jul 1998.

Stajala sam nedaleko od terena za polo i posmatrala svog oca Santijaga Lareu kako žustro galopira pored jednog od protivničkih igrača. Tribine Polo kluba Sauthempton bile su skoro prazne, jer su članovi porodica i prijatelji igrača, baš kao i ja, voleli da osete topot kopita, čuju udarce palice po lopti i posmatraju uskovitlano busenje trave i komade zemlje. Nekada gusta, šuma podno polja izgledala je siromašnije iz godine u godinu, jer su bogati Njujorčani svojim letnjikovcima neprestano popunjavali svaku raspoloživu površinu i vazdušni prostor na južnom delu Long Ajlanda.

Kasnila sam i samo bacila pogled na semafor. Rezultat je bio izjednačen. Kao i obično, očevom timu pridružilo se i nekoliko izuzetnih argentinskih igrača, kojima je omogućio da se avionom prevezu iz njegove rodne zemlje. Nijedan igrač pola iz Argentine nije mogao da odoli pozivu Santijaga Laree da odigra sezonu u Hemptonsu. Tati su se njegovi sunarodnici divili ne samo zbog toga što je bio vrhunski amaterski polo igrač već i zbog njegovog višedecenijskog uspeha kao investitora na Volstritu, gde je bio poznat po sposobnosti da izbegne, a i da predvidi, učestale krizne situacije u regionu.

Kad je protivnik pokušao da ocu izbije palicu, konj mu se spotakao, a otac je odlučno i žustro krenuo napred. Saigrač mu je brzo dodao loptu. Otac je petama udario slabine svog omiljenog konja Čarlija i nagnuo se na desnu stranu, da bi izveo poslednji zamah, dok mu je gornji deo tela bio skoro paralelan s tlom. Palicom je precizno poslao loptu između stativa i postigao gol.

Nekoliko sekundi kasnije oglasilo se zvono, koje je označilo kraj poslednjeg šukera *, a samim tim i meča. Otac je i dalje bio u sedlu i tapšao Čarlija po vratu dok su njegovi saigrači jahali ukrug oko svog kapitena i udarali palicama visoko podignutim u vazduh.

Igrači iz očevoeg tima dojahali su do kraja terena na kome se nalazio šator opremljen stolicama na sklapanje i velikim belim hladnjakom za piće. Otac je sjahao i okrenuo se mojoj majci, koja se odvojila od grupe žena da bi mu se pridružila. Okupljene dame nosile su za tu priliku najbolju odeću, posebno izabranu za polo turnire, koja je obuhvatala raznolike haljine jarkih boja, s volanima, i razne vrste šešira, od *žakmusa* do bologna. Mama je izabrala dugu letnju haljinu nebeskoplave boje i espadrile.

„Lila, jesi li videla moj poslednji udarac?“, upitao je otac majku. „Zamalo da promašimo, ali uspeali smo, zar ne, Čarli?“ Pomilovao ga je po njušci. Otac bi uvek izabrao najboljeg konja za najvažnije trenutke poslednjeg šukera. Dok se znoj slivao s konja, otac je predao uzde jednom od konjušara.

„Odlično si odigrao, dragi moj. Kao i obično“, rekla je majka i dodala mu čašu ledenog čaja. Otpio je veliki gutljaj.

Uzela sam malu putnu torbu i ušla u šator. Oboje su se okrenuli da me pozdrave, ali majčin osmeh nestao je čim je videla da nisam prikladno obučena za tu priliku. Uglavnom, farmerke i pamučna majica su sasvim prihvatljiva garderoba kad idete na polo utakmice, ali nikako ne odgovaraju velikim humanitarnim turnirima, kakav je organizovan tog vikenda. Široke suknje ili haljine ispod kolena bile su prikladna odeća za žene, dok su muškarci nosili ležerne pamučne pantalone, košulje na zakopčavanje i sakoe. Odlučila sam da ne obraćam pažnju na njeno namršteno lice i poljubila sam je.

„Gde si dosad, draga?“, upitao je otac i, pre nego što me je poljubio, obrisao oznojeno čelo kožnom rukavicom. „Očekivali smo da dođeš juče.“ Otac se nije uznemirio kad je video da nosim pocepane farmerke. Ne bi mario ni da sam se pojavila u trenerci. Uvek bi se ozario kad bi ugledao svoju ćerku jedinicu.

Osmehnula sam mu se. „Pobegao mi je voz u koji je trebalo da predsednem, ali uspela sam da odgledam poslednji šuker. Sjajno si igrao!“

* Šuker je period polo utakmice. (Prim. prev.)

U noći hiljadu zvezda

Bilo je to leto pre završne godine koledža. Moja prijateljica Emili i ja živele smo u iznajmljenom stanu u Park Sloupu u Bruklinu. Brzi vozovi s Atlantskog terminala nisu često saobraćali do Hemptonsa, čak ni kada je letnja sezona bila u jeku.

Huan Godoj, jedan od očevih saigrača, prišao nam je laganim hodom. Imao je krive noge jer je pre naučio da jaše nego što je prohodao.

„Paloma. Konačno si stigla!“, rekao je Huan jakim španskim naglasakom dok je otkopčavao kaiš na kacigi za jahanje. Neuredna plava kosa zalepila mu se za čelo.

„Zdravo, Huane“, rekla sam osmehujući se. „Znaš i sam da svake sezone dođem samo na jednu utakmicu. I to samo zbog tate.“

Kad sam pre nekoliko nedelja upoznala Huana u našoj porodičnoj kući na Menhetnu, nosio je uske farmerke i belu majicu ispod bež lanenog blejzera, u potpunosti zanemarujući nepisana pravila oblačenja za večernje prilike. Veći deo večeri proveo je ćaskajući s argentinskom glumicom, koja je bila u gradu na promociji filma, koji je snimila s počasnim gostom, poznatim španskim rediteljem. Zbog toga sam bila iznenađena kad me je Huan, na kraju zabave, potražio i zamolio da mu pokažem Central park. Kosa, posvetlela od sunca, padala mu je preko očiju boje meda, koje su me netremice posmatrale. Činilo se da mu je moj odgovor bio poznat i pre nego što sam ga izgovorila.

„Odlično si igrao, Huane“, rekao je moj otac, još sijajući od ponosa zbog zajedničkih podviga na terenu.

„Sezona je bila neverovatna“, rekao je. „Ne znam kako bih vam zahvalio zbog toga što ste mi pružili priliku da igram u vašem timu.“

„Dolaziš večeras na zabavu?“, pitala je majka Huana.

„Biće mi neizmerno zadovoljstvo da provedem večer u društvu takvih izuzetnih dama.“ Huan mi je lagano dodirnuo rame. „Hoćeš li sa mnom da pogledamo konje?“ Polo igrači uglavnom povedu najmanje osam konja na meč. Iako se svaki meč sastoji od šest šukera, koji traju samo po sedam minuta, to je sasvim dovoljno da iscrpi konja koji neprekidno galopira duž polja od 300 metara.

Gostujući tim odveo je svoje konje u prikolice, a otac i njegovi saigrači koristili su štale na klupskom terenu. Uzela sam putnu torbu, ali Huan se odmah ponudio da je ponese. Tim viteškim gestom je još jednom pokazao koliko se razlikuje od većine muškaraca s kojima sam dotad izlazila.

Bilo mi je sasvim jasno da s njim ne bih mogla da provedem ostatak života, a mislim da je i on delio moje mišljenje, iako je bio u kasnim dvadesetim, dakle, sedam godina stariji od mene. Ipak, naše neobavezno zabavljanje omogućilo mi je da se izvučem iz letnje učmalosti u Njujorku.

„Nedostajala si mi“, rekao je i uhvatio me za ruku. „Sinoć sam bio usamljen na večeri. Nisi gledala ni meč koji smo odigrali početkom ove nedelje. Da li znaš da si ti moja srećna zvezda?“

„Ipak ste pobedili, iako nisam bila tu. Dakle, izgleda da imaš mnogo srećnih zvezda.“

Osećala sam njegov miris, oštru mešavinu znoja i kože konjskog sedla namazane uljem, pravu muževnost koja je izbijala iz svake njegove pore. Takva pomisao podsticala me je na to da se naglas nasmejem. Ipak, nekako sam uspela da se obuzdam dok smo podruku išli prema štali.

Malo kasnije istog popodneva, više od stotinu gostiju došlo je u letnjikovac mojih roditelja. Okupili su se na negovanom travnjaku, koji se od prostrane građevine pokrivena šindrom od kedrovine blago spuštao prema moru, i uživali u koktelima. Svakog leta, roditelji bi uveče, posle jednog od velikih polo turnira, pripremili tradicionalni argentinski roštilj, poznat kao *asado*, za svoje prijatelje i poslovne saradnike.

Kad su gosti stigli, bila sam u svojoj sobi. Obukla sam crnu lanenu haljinu bez rukava; crnu kosu, još mokru od tuširanja, skupila sam u neuredan šinjon, a šiške očešljala na stranu. Podigla sam par visećih naušnica od morskog stakla i pažljivo ih pogledala. Iako srma nije bila savršeno prepletana, bila sam ponosna na njih, jer predstavljale su jednu od mojih prvih kreacija.

Zainteresovala sam se za izradu nakita pre nekoliko godina, na početku druge godine studija na malom koledžu liberalnih umetnosti u Novoj Engleskoj. Studirala sam književnost, i iako skoro ništa nisam znala o primenjenoj umetnosti i dizajnu, te jeseni odlučila sam da uzmem umetnost kao izborni predmet, da bih se nekako rešila zimske učmalosti. Ubrzo sam otkrila da je kreativni proces nadvladao tupi bol koji mi je izazivala strepnja još od malih nogu. Kad je nekoliko prijateljica počelo da nosi nakit koji sam napravila, moja cimerka Emili rekla mi je da će pronaći kupce ako se posvetim izradi nakita. Emili, inače

U noći hiljadu zvezda

rođena za marketing, moja je prva prava najbolja prijateljica. Prihvatila sam njen predlog i pošto nisam ozbiljno razmišljala čime ću se baviti po završetku fakulteta, maštala sam o tome da nas dve otvorimo butik u Njujorku.

Stavila sam minduše i pripremila se za zabavu. Iako sam često prisustvovala događajima koje su organizovali moji roditelji, nikada se nisam osećala prijatno, a sada sam shvatila da, osim toga, nisam ni zainteresovana. Ono što mi je nekada izgledalo glamurozno i misteriozno, sada mi je predstavljalo samo obavezu. Pošto sam se još jednom pogledala u ogledalu, stepenicama sam se spustila u prizemlje.

Kad su pre petnaestak godina moji roditelji kupili kuću pored mora, majka je odlučila da unese više svetlosti u sve prostorije. Prvo je postavila veće prozore, a potom izbacila starinske tepihe. Prostrana dnevna soba s veličanstvenim kaminom sada je imala klizna vrata, koja su se otvarala na natkrivenu verandu. U poslednjem poduhvatu preuređivanja doma, majka je odlučila da zameni, po njenom mišljenju, dosadnu tamnosmeđu trpezarijsku garnituru stolom od pravog svetlog drveta i postavljenim pletenim stolicama, zbog čega ste imali utisak da se opušteno odmarate na plaži.

Pozdravila sam se s nekoliko gostiju u hodniku na ulaznim vratima i žurno istrčala napolje pored rascvetalih rododendrona, prema visokom belom šatoru podignutom na suprotnoj strani travnjaka. Nizovi dekorativnih lampi ukrštali su se po plafonu, a na visokim okruglim stolovima s belim stolnjacima nalazile su se ukrasne sveće i aranžmani od svežeg cveća, koje je moja majka naručila sa farme mesec dana unapred.

Žene su nosile kratke ili duge haljine i lake ravne sandale, a njihovi pratioci platnene ili ležerne pamučne pantalone i šarene sportske sakoe preko košulja, kao i mokasine na bosc noge. Gosti su pijuckali šampanjac i uživali u empanadama koje su konobari nosili na srebrnim poslužavnicima. To pecivo ispunjeno mesom ili sirom bilo je izazovni uvod u glavni događaj predvođen roštilj-majstorom, koji bi na očev poziv svake godine dolazio iz Argentine, spreman da svaki komad govedine savršeno pripremi za tu priliku.

Otac bi uvek iskoristio priliku da ponosno pokaže svoj *quincho* – namenski izgrađenu konstrukciju od crvene cigle, pored kuće, u kojoj

se nalazila i ogromna *parrilla** na drva. Pored benda koji je svirao džez i tango, ritual pečenja mesa na roštilju pružio je gostima još jedan vid zabave. Miris mesa koje je cvrčalo iznad žara i dim koji se dizao privukli su opčinjenu gomilu oko roštilja. Posmatrali su maestra (kako ga je otac zvao) dok je vešto podešavao temperaturu pečenja različitih komada mesa tako što bi podizao ili spuštao rešetke okačene o lanac iznad pravog drvenog uglja, svesni da prisustvuju svojevrsnom spektaklu.

Roditelji su razgovarali s malom grupom gostiju pored bine. Otac je nosio savršeni teget platneni sako i sveže ispeglanu belu košulju. Što se moje majke tiče, niko ne bi rekao da ima četrdeset dve godine, jer je redovno išla na časove joge i nepokolebljivo od sunca štitila kožu šeširom sa širokim obodom i ogromnim naočarima za sunce. Večeras je lagana svileni letnja haljina boje breskve pokrivala njenu vitku figuru. Imala je razdeljak na sredini, a kosa joj se spuštala na gola ramena.

Moji roditelji bili su poreklom iz Argentine. Dok je otac, kao i ja, imao tamniji ten i crte lica uobičajene među njegovim španskim precima, majka, unuka britanskih doseljenika, koji su se naselili u argentinskim pampama, imala je zelene oči i plavu kosu. Njena sedefasta koža i nenametljivi britanski maniri ponekad su zbunjivali ljude. Tada bi ukratko objasnila poreklo svoje porodice i opisala kako su se njeni preci preselili u Argentinu početkom veka, da bi se pobrinuli za poljoprivredna dobra porodice. *Evropske naseobine slične su onima u Sjedinjenim Državama*, dodao bi ponekad otac, dok bi očarani slušaoci klimali glavom, dajući do znanja da su shvatili o čemu govori.

Prišla sam roditeljima baš kad je porodični prijatelj uzeo mikrofon od vođe benda i laganim kuckanjem čaše pokušao da privuče pažnju okupljenih gostiju.

„Dobro večer svima. Zovem se Majkl Haris i stari sam prijatelj i poslovni partner našeg domaćina Santijaga. Prisustvovao sam njegovim brojnim uspešnim poduhvatima, kako na polo terenima, tako i van njih, koje je ostvario otkad se preselio iz Buenos Ajresa u Njujork.“ Okrenuo se mom ocu. „Srećan sam što mogu da vam kažem da večerašnje slavlje nije priređeno samo da bi se odalo priznanje ovom neverovatnom čoveku, njegovoj predivnoj porodici i njegovoj nenadmašnoj veštini

* Šp. *rešetka za roštilj*. (Prim. prev.)

rukovanja palicom za polo. Ne moram ni da pominjem njegovu okretnost na podijumu za igru!“ Publika se ponovo nasmejala. „Danas slavimo još jedno njegovo dostignuće. Zvanično saopštenje pojaviće se za dve nedelje i siguran sam da će biti praćeno odgovarajućom ceremonijom i događajima, ali kao što nekoliko vas već zna, Santijago je imenovan za argentinskog ambasadora pri Ujedinjenim nacijama.“ Nekoliko uzvika i uzdaha iznenađenja utopilo se u gromoglasnom aplauzu praćenom oglašavanjem doboša. „Čestitam, stari prijatelju, i – *salud!*“

Odmah su počeli da nam prilaze porodični prijatelji i gosti, da bi čestitali ocu. Ja sam pokušavala da se izborim s uobičajenim pitanjima o studijama i planovima za leto, sve dok mi Huan nije priskočio u pomoć.

„Tu si. Tražio sam te. Izgledaš predivno. Neko želi da te upozna.“ Poveo me je prema sredovečnoj ženi s kosom boje karamele. Mahnula nam je.

„Zdravo, ja sam Paloma“, rekla sam. „Drago mi je.“

„Grasijela“, predstavila se, osmehnula i iznenada zastala kad sam joj prišla. Pogledala me je pažljivo kroz naočari s okvirom od kornjačinog oklopa. „Grasijela de Graf, ali me svi zovu Grejs“, nastavila je. „Izuzetno mi je drago što sam te upoznala. Kad mi je Huan rekao da se zabavlja sa ćerkom Santijaga Laree, morala sam sama da se uverim. Tvoj otac i ja bili smo prijatelji u Buenos Ajresu, ali nismo se čuli otkad sam se preselila u Holandiju pre mnogo godina.“

„Da li ste uspeli da se pozdravite?“

„Nismo još. Videla sam ga samo izdaleka. Bio je veoma zauzet zbog brojnih gostiju“, rekla je Grejs kroz osmeh. „Isti onaj Santijago koga se sećam, uvek okružen gomilom prijatelja.“ Uzela je kajpirinju od konobara u prolazu. „Ovo je smrtonosno ali ukusno.“

„Hoćete li da vas odvedem do njega?“, predložila sam joj. „Sigurna sam da će mu biti drago da vas vidi.“

Uzela sam Grejs za ruku i dozvala roditelje preko travnjaka. Dok smo im prilazile, videla sam da otac škilji, pokušavajući da razazna ko mu se približava, ali odmah je nastavio razgovor sa starijim parom.

„Tvoji roditelji izgledaju isto kao i pre dvadeset pet godina“, primećila je Grejs.

„Tada ste upoznali i moju majku?“

„O, da. Svi su znali Santijaga i Lilu“, rekla je Grejs. „Bilo mi je drago kad sam saznala da imaju dete.“

„Stvarno? Izgleda kao da ste iznenađeni.“

„Ne znam... koliko se sećam, tada nismo razgovarali o deci“, rekla je čežnjivo. „Valjda zbog toga što smo i sami bili deca.“

„Tata. Mama. Pogledajte koga sam upravo upoznala!“

Iznenađila me je ravnodušnost s kojom su moji roditelji dočekali Grejs.

„Santijago, dugo se nismo videli.“ Grejs je htela da mu priđe i poljubi ga u znak pozdrava, ali nešto u njegovom pogledu primoralo ju je da zastane.

„Grejs Dijaz?“, polako je izgovorio otac.

„Sad sam De Graf. Udala sam se, razvela i nedavno ponovo udala. Kakva sam ja to katolikinja? Užasna, znam!“ Nasmejala se. „Ipak, neprestano se podsećam na to da sam drugi put mnogo pametnije birala. U svakom slučaju, morate da upoznate Erika. Ovde je negde“, rekla je i nemarno odmahнула rukom prema ljudima okupljenim na zabavi.

„Voleli bismo da ga upoznamo“, rekao je tata i okrenuo se mojoj majci. „Možeš li da veruješ, Lila, posle svih ovih godina? Grejs se pojavila.“

„Neverovatno“, rekla je mama. „Kako si?“

„Ovo je čudesno iznenađenje“, dodao je tata. „Šta te dovodi u Hemp-tons?“

„Smestili smo se kod De Koningovih. Moj suprug i Dirk su prijatelji iz detinjstva.“ Po očevom izrazu lica shvatila sam da uopšte nije čuo ime.

„Svi ste se družili u Buenos Ajresu?“, upitala sam.

„Pa, da, tako je. Grejs i ja studirali smo zajedno pravo na Univerzitetu u Buenos Ajresu“, rekao je, a lice mu se ozarilo kad je pomenuo svoju alma mater. „Bože, zgrada se i tada raspadala iznutra. Kad se setim svih onih sati koje smo proveli u biblioteci! Ispostavilo se da je to bilo užasno gubljenje vremena, bar što se mene tiče. Ipak, dobro smo se zabavili, zar ne?“

„Da, jesmo“, rekla je Grejs uz smeh.

„Bože moj, baš mi je drago što te ponovo vidim“, rekao je i nežno je poljubio u obraz.

„Mislim da ovakav susret zaslužuje zdravicu“, rekla je mama. Podigla je praznu čašu za šampanjac i dala znak konobaru. Dok je konobar dopunjavao čaše, prišao nam je Grejsin muž Erik.

U noći hiljadu zvezda

Kada nam je otac opisao nekoliko događaja iz njihovih studentskih dana, koji su nas sve nasmejali, Grejs se okrenula prema meni i rekla: „Otac ti uopšte nije ostario.“

„Kao i mnogim muškarcima mojih godina, kosa mi je sve ređa, a struk sve popunjeniji“, rekao je tata, šarmantno se šaleći na svoj račun.

„Hteo si da kažeš da imaš *vitak* struk i *gustu* kosu!“, nasmejala se Grejs, zadirkujući ga zbog njegove lažne skromnosti. Oduševio me je njihov spontan i opušten razgovor, a posebno očigledna prisnost između oca i njegove stare prijateljice.

Otac je bio u srednjim godinama, vitak i u izuzetnoj formi. Njegova tamnosmeđa kosa, začešljana unazad s tek malo gela, nedavno je počela da se šara srebrnim nitima na slepoočnicama, zbog čega je izgledao privlačnije i upečatljivije.

„Bio je najzgodniji muškarac u našoj grupi“, rekla je Grejs gostima koji su se okupili oko nas. Otac je podigao ruku u znak protesta. „Ne, ne, Santijago, to ne možeš da porekneš. Bio si prava prilika.“

Kao njegova ćerka, nisam mogla da uočim očevu harizmu sve do jedne večeri na zimskom festivalu. Pohađala sam srednju školu i tada sam čula kako nekoliko starijih devojaka kaže da bi, kad bi odlučile da se zabavljaju sa starijim muškarcem, izabrale nekoga kao što je gospodin Larea. Potom su se krišom smejale nekim očevima koji su imali poveliki stomak, šiljatu bradu i visoke proređene zaliske.

„Ma, i sam si bio *svestan* toga, zar ne?“, nastavila je Grejs. „Ipak, mislim da naš prijatelj Maksimo uopšte nije zaostajao za Santijagom. Slažeš li se, Lila?“

„Zar većina muškaraca od dvadeset i nešto godina ne izgleda dobro? Naravno da je svako u tim godinama privlačan.“ Iako je mama to izrekla nekako nehajno, glas joj je bio blago povišen. Ocu i meni bilo je dobro poznato da joj se to dešava samo kad je nervozna. Mama je čvrsto stezala čašu za šampanjac dok se ljubazno smeškala neočekivanim gostima.

„Vidim da te je život mazio“, rekla je Grejs ocu.

„U pravu si. Sreća me je pogledala.“ Otac je zaštitnički zagrlio majku.

„Neke s kojima smo se onda družili baš i nije.“

„Bila su to teška vremena, Grejs. U svakom slučaju, ovo nije pravi trenutak za stare dosadne priče.“

„Dosadne?“ Grejs se okrenula prema meni. „Paloma, baš me interesuje koliko znaš o Argentini iz tog vremena.“

Pogledala sam roditelje. Otkad znam za sebe, razgovor o argentinskoj vojnoj diktaturi sedamdesetih godina prošlog veka bio je tabu tema u našoj porodici.

„Nažalost, ne mnogo“, odgovorila sam.

„Pa, mislim da bi trebalo da znaš da je mnogo ljudi spaseno zahvaljujući tvom ocu...“

„Rekao sam da *nije* pravi trenutak, Grejs.“ Ućutala je, zaprepašćena oštrim očevim tonom. Hteo je da kaže još nešto, ali predomislio se.

Grejs ga je pogledala, na licu joj se pojavila bolna grimasa, a potom se okrenula i otišla.

„Nisam imao nameru da je uznemirim“, promrmljao je otac spuštajući pogled. „Pamćenje joj je odlično, ali sve to odigralo se veoma davno.“ Okrenuo se Eriku. „Izvinjavam se ako sam bio neprijatan.“

„Ne, niste. Trebalo bi da se ja izvinim zbog njenog ponašanja“, rekao je Erik. „Ponekad voli da priča o starim danima u Argentini, posebno posle dva ili tri pića. Već godinama živi van svoje domovine, ali i dalje se oseća kao izgnanik. Mislim da je bila prilično uzbuđena kad je ugledala starog prijatelja s fakulteta. Siguran sam da razumete.“

„Naravno. Nema potrebe da se izvinjavate, molim vas.“

Čim je Erik otišao, mama se okrenula tati.

„Sasvim je očigledno da još gaji određena osećanja prema tebi“, rekla je majka. Iako je odavno navikla na to da njen suprug ostavlja poseban utisak na žene, nikada to nije mogla pomirljivo da prihvati.

Mada nisam mnogo razmišljala o životu mog oca dok se nije oženio, Grejsine primedbe navele su me na to da se zapitam kakav je bio kao mladić.

„Grejs se zaglavila u prošlosti“, rekao je tata. „Mnogi su i dalje zaglavljani. Jednostavno nisu mogli da nastave normalan život. Ja sam uspeo. To je sve.“

„Ali rekla je da su mnogi ljudi spaseni zahvaljujući tebi“, rekla sam. „Šta je time htela da kaže?“

Retko kad bi mi otac uputio jedan od svojih prekornih pogleda, posebno namenjenih sluškinji kad mu ne bi ispeglala košulju onako kako

on to voli, ili kad mu ne bi skuvala kafu po njegovom ukusu. Ipak, obratio mi se nežnim i smirenim glasom.

„To je davna prošlost, dušo“, rekao je.

Kad su se roditelji okrenuli da srdačnim osmehom pozdrave goste koji su upravo pristizali, to je bio znak da je razgovor završen. Krenula sam prema ivici travnjaka s prednje strane kuće, gde su se pored prilazne staze nalazili parkirani automobili. Ugledala sam Grejs i Erika na zadnjem sedištu limuzine. Zadnji prozor se otvorio.

„Paloma.“ Grejs mi se osmehnula. „Zaista mi je drago što sam te upoznala.“

„I meni je drago. Izvinjavam se zbog očevo ponašanja. Retko kad je takav. Ne znam šta ga je spopalo.“

Grejs se na trenutak zamislila, a onda mi je rekla: „Kad dođeš u moje godine, težiš da se usredsrediš na slučajne susrete koji ti tada ne izgledaju važni, a onda se kasnije ispostavi da su bili i te kako značajni.“

„Ne razumem.“

Erik je nešto šapnuo Grejs.

„Moj suprug je u pravu. Trenutno ne mogu baš najjasnije da se izrazim. Vreme je da krenemo.“ Grejs je posegla kroz prozor da mi stegne ruku. „Da li si čula za argentinskog pisca Martina Toresa?“

„Ne.“

„Valjalo bi da potražiš njegove knjige. Fantastičan pisac. Sve najbolje ti želim.“

Pre nego što sam uspela da nešto kažem, automobil je krenuo.

Bacila sam sandale prema ormanu i počela da vučem i psujem tkaninu haljine, koja se zaglavila u rajsferšlusu. Konačno sam uspela da ga ispegljam i navukla trenerku i majicu. Naš mačak Koko ušao je u spavaću sobu i očešao mi se o nogu, dajući mi do znanja da je i on tu. Podigla sam ga na krevet, privukla njegovo toplo telo uz svoje i osećala ga kao melem na koži.

„Ti si samo moj i ničiji više, pa neka si me i napustio zbog mame.“

Sela sam za sto, otvorila laptop, povezala ga s telefonskom utičnicom i nestrpljivo slušala karakteristične zvukove modema dok je pokušavao da se poveže na internet. Kad je konačno uspeo, počela sam da pretražujem

imena *Grasijela de Graf* i *Grasijela Dijaz*, ali nije se pojavio nijedan relevantan rezultat. Potom sam umesto *Grasijela* otkucala *Grejs*, u kombinaciji s jednim i drugim prezimenom. Ni to nije dalo rezultate. Tiha muzika, smeh i zveckanje čaša lagano su plovili kroz otvoreni prozor. Zatim sam potražila Martina Toresa. Pojavilo se nekoliko desetina stranica. U kratkoj biografiji priznatog argentinskog pisca bilo je navedeno da je tokom diktature u toj južnoameričkoj zemlji živeo u izgnanstvu u Španiji, ali i da se vratio u svoju domovinu 1983. godine, dakle, nekoliko godina pošto je demokratija obnovljena. Otkucala sam *Santijago Larea* pored imena *Martin Tores* kao dodatni termin za pretragu i prikazala se stranica koja je sadržala govor koji je održao kad mu je uručena Nagrada *Horhe Luis Borhes* 1988. godine.

Pored svih ljudi koje večeras želim da pomenem, posebnu zahvalnost dugujem Santijagu Larei. Da nije bilo njega, ja sada ne bih stajao ovde pred vama. Bio je jedan od retkih koji je, na svoj način, krenuo u akciju...

Zašto otac nikada nije pričao o Martinu Toresu i šta je on to uradio što je bilo toliko značajno da ga Tores pomene u govoru? Takođe, šta je *Grejs* mislila kad je rekla da je moj tata „spasao živote mnogih“? Koko mi se nežno očeašao o nogu. Pogladila sam mu krzno između lopatica i pogledala kroz prozor. Muzika se nije čula. Zabava je bila završena.

DRUGO POGLAVLJE

Jun 1973.

Ujutro, svakog uobičajenog radnog dana, Avenija oslobodioca bila je preplavljena bujicom autobusa i automobila. Međutim, danas je vladao potpuni saobraćajni kolaps, jer se niko nije pomerao ni u jednoj od pet traka u oba smera. Saobraćajna nesreća? Pokvaren semafor? Santijago Larea nije mogao da vidi šta se dešava i pokajao se što nije otišao na predavanje. Sedeo je u folksvagen bubi, ubacio u prvu brzinu i odsutno kroz prozor posmatrao luksuzne stambene solitere duž bulevara, koji su se smestili sa desne strane. Stan njegove porodice nalazio se odmah iza tih zgrada, u Rekoleti, kvartu zbog koga je Buenos Ajres dobio naziv Južnoamerički Pariz. Drveće jakarande, koje bi se u oktobru okitilo grozdovima ljubičastih cvetova, oivičavalo je male zelene parkove, koji su se graničili s avenijom i šarali susedstvo.

Dok se automobil polako vukao prema kolonadama zgrade Pravnog fakulteta Univerziteta u Buenos Ajresu s leve strane, Santijago je primetio neuobičajeno veliki broj ljudi koji su peške prolazili pored njega. Prepoznao je jednog od studenata i spustio prozor. „Da li su predavanja otkazana? Je l' to opet neki štrajk?“

„Stiže Peron. Idemo na Ezeizanski aerodrom da ga dočekamo.“

General Huan Domingo Peron, bivši predsednik Argentine, živeo je u izgnanstvu otkako je zbačen s vlasti u vojnom udaru osamnaest godina ranije. Bez obzira na to, njegovo prisustvo uvek se osećalo u političkom životu države, u kojoj je i dalje imao milione odanih sledbenika. Tokom njegovog izbivanja iz zemlje, nestabilnost i polarizacija uzele su još više maha, podstaknute usponom levičarskih gerilskih i desničarskih

paravojnih grupa. U martu su u Argentini održani prvi nacionalni izbori posle deset godina. Ektor Hose Kampora, Peronov zastupnik, odneo je tesnu pobedu i tako omogućio prognanom generalu da se bezbedno vrati i ponovo zauzme svoje mesto na političkoj sceni.

Santijago je zahvalio studentu i nastavio da vozi. Odmahnuo je glavom, pomalo posramljen, jer je zaboravio na Peronov povratak pošto je prethodne noći kasno došao kući. Iako je s dolaskom zime iz dana u dan bivalo sve hladnije na južnoj hemisferi, Santijago je u žurbi zaboravio jaknu. Nosio je plave farmerke i košulju ispod teget džempera s V-izrezom. Uz trenutno slabljenje vojne vladavine i preovlađujuću modu tog vremena, Santijago je, kao i mnogi argentinski muškarci, pustio kosu. Da mu ne bi padala preko lica, začesljao ju je unazad.

Na kiosku kod Kafea umetnosti primetio je isti naslov u svim novinama:

PERON SE VRAĆA
MNOŠTVO LJUDI KREĆE PREMA EZEIZI DA SAČEKA
VOĐU JUSTICIJALIZMA

Santijago je uzeo jedan primerak novina. Fotografija na naslovnoj strani prikazivala je Perona u pobedničkom stavu, ispred doma u Madridu. Pored njega je stajala njegova treća supruga Marija Estela Martinez de Peron. Poznata kao Izabelita, bila je igračica u kabareu kad ju je Peron upoznao nedugo pošto je napustio domovinu.

Kafe umetnosti bio je omiljen među studentima, uglavnom zbog toga što se nalazio u neposrednoj blizini Pravnog fakulteta i Fakulteta društvenih nauka. Iako nije imao stari šarm čuvenih istorijskih kafea u gradu, poput *Ričmonda* ili *Tortonija*, taj nedostatak nadoknađivali su mladi i mnogobrojni gosti. Dugačak šank od hrastovih dasaka pružao se duž jedne strane prostorije, kao u engleskim pabovima, ali studenti su uglavnom sedeli za prepunim okruglim stolovima. Odgurnuli bi u stranu postolja za salvete od nerđajućeg čelika i male činije prepune kockica šećera da bi napravili mesta za sveske i novine.

Santijago je ugledao svoju prijateljicu za stolom u zadnjem uglu. Kestenjaste šiške spuštale su joj se na naočari sa okvirom od kornjačinog oklopa dok je sedela i čitala. Još u detinjstvu je dobila nadimak Grejs, što